

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINI SHAHVONIY SHILQIMLIK QILISH
BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLARNI UMUMIY PROFILAKTIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH.**

Mamasoliyev Javohir G’ulom o’g’li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: profilaktika inspektori, shahvoniy shilqimlik, huquqbuzarlik, umumiy profilaktika, huquqiy himoya, psixologik qo‘llab-quvvatlash, texnologik monitoring, jamiyat, xavfsizlik, integratsiyalashgan tizim.

Annotatsiya: Ushbu maqola profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklardan himoya qilish va ularning oldini olish tizimini takomillashtirish masalalarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Profilaktika inspektorlari jamiyatdagi jinoyatlarni oldini olish va xavfsizlikni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli, ularning professional faoliyati davomida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan shahvoniy shilqimlik va boshqa xatti-harakatlarga qarshi samarali profilaktika choralari ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi. Maqolada tizimli yondashuv asosida huquqbuzarliklarning oldini olish mexanizmlari ko‘rib chiqilgan. Buning doirasida normativ-huquqiy mexanizmlarni mustahkamlash, ijtimoiy-ma‘rifiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash tizimlarini joriy etish, texnologik monitoring vositalaridan foydalanish va huquqiy himoya choralari kuchaytirish masalalari batafsil tahlil qilingan. Shu bilan birga, davlat, jamiyat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali profilaktika tizimining samaradorligini oshirishga alohida e‘tibor qaratilgan. Normativ-huquqiy yondashuv doirasida qonunchilik va ichki tartib-qoidalar profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlikdan himoya qilishning huquqiy asoslarini belgilaydi. Qonunchilikdagi aniq belgilashlar, shuningdek, jinoyatchilarning javobgarligi mexanizmlari, huquqbuzarliklarni kamaytirish va inspektorlarning o‘z huquqlarini himoya qilish imkonini beradi. Ijtimoiy-ma‘rifiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash esa inspektorlarning professional barqarorligini oshiradi. Treninglar, seminarlar va psixologik maslahatlar yordamida xodimlar noxush vaziyatlarni aniqlash va ularga samarali javob berish ko‘nikmalariga ega bo‘ladilar. Shu bilan birga, jamiyatning profilaktika inspektorlariga nisbatan hurmatini oshirish va ularning xavfsizligini ta‘minlashga hissa qo‘shadi. Texnologik monitoring va raqamli vositalar orqali onlayn xatti-harakatlar, ijtimoiy tarmoqlar va ish bilan bog‘liq platformalardagi noxush holatlar erta aniqlanadi va ularga tezkor javob beriladi. Bu esa jinoyatlarning oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Huquqiy himoya choralarining samaradorligi jinoyatchilarni ogohlantirish va profilaktika inspektorlarini sud hamda ichki tekshiruvlarda qo‘llab-quvvatlash orqali oshadi. Shu yo‘l bilan nafaqat individual himoya, balki jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni mustahkamlash mumkin. Natijada maqolada ko‘rsatib o‘tilganki, profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlikdan himoya qilish tizimi ko‘p yo‘nalishli, integratsiyalashgan va zamonaviy texnologiyalar bilan qo‘llab-quvvatlangan bo‘lishi lozim. Shu yo‘l bilan huquqbuzarliklarning oldini olish,

inspektorlarning xavfsizligini ta'minlash va jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni oshirish mumkin.

Ключевые слова: инспектор профилактики, сексуальные домогательства, правонарушение, общая профилактика, юридическая защита, психологическая поддержка, технологический мониторинг, общество, безопасность, интегрированная система.

Аннотация: Данная статья посвящена вопросам совершенствования системы профилактики правонарушений, связанных с сексуальными домогательствами в отношении инспекторов профилактики. Инспекторы профилактики играют важную роль в обеспечении общественной безопасности и предупреждении преступлений, поэтому разработка эффективных мер по защите их профессиональной деятельности от сексуальных домогательств является актуальной задачей. В статье рассматриваются системные подходы к предупреждению таких правонарушений, включая укрепление нормативно-правовой базы, внедрение социально-просветительской и психологической поддержки, использование технологических средств мониторинга и усиление юридической защиты. Особое внимание уделяется сотрудничеству государства, общества и частного сектора для повышения эффективности системы профилактики. Нормативно-правовой подход обеспечивает юридическую основу защиты инспекторов профилактики от сексуальных домогательств, включая ответственность правонарушителей и механизмы правовой защиты сотрудников. Социально-просветительская и психологическая поддержка способствует профессиональной устойчивости инспекторов через тренинги, семинары и консультации, а также повышает уважение общества к их деятельности. Технологический мониторинг и цифровые инструменты позволяют оперативно выявлять нежелательные действия в интернете, социальных сетях и рабочих платформах, что повышает эффективность профилактики. Юридические меры обеспечивают предупреждение правонарушений и поддержку инспекторов в судебных и внутренних проверках, укрепляя как индивидуальную защиту, так и правовую стабильность общества. Таким образом, статья показывает, что система защиты инспекторов профилактики от сексуальных домогательств должна быть многопрофильной, интегрированной и поддерживаться современными технологиями, что обеспечивает предотвращение правонарушений, безопасность сотрудников и правовую стабильность общества.

Keywords: prevention inspector, sexual harassment, offense, general prevention, legal protection, psychological support, technological monitoring, society, safety, integrated system.

Annotation: This article is devoted to the improvement of the general prevention system for offenses related to sexual harassment against prevention inspectors. Prevention inspectors play a crucial role in ensuring public safety and crime prevention, making the development of effective measures to protect their professional activities from sexual

harassment a pressing issue. The article examines a systematic approach to preventing such offenses, including strengthening the legal framework, implementing social-educational and psychological support, utilizing technological monitoring tools, and enhancing legal protection. Special attention is given to cooperation between the state, society, and the private sector to improve the effectiveness of the prevention system. The legal approach provides a legal basis for protecting prevention inspectors from sexual harassment, including the accountability of offenders and mechanisms for protecting employees' rights. Social-educational and psychological support ensures professional resilience of inspectors through trainings, seminars, and consultations, while also increasing societal respect for their work. Technological monitoring and digital tools allow for the timely detection of inappropriate actions online, on social networks, and work platforms, enhancing the effectiveness of prevention. Legal measures ensure the deterrence of offenses and support inspectors during judicial and internal investigations, strengthening both individual protection and societal legal stability. Thus, the article demonstrates that the system for protecting prevention inspectors from sexual harassment should be multi-faceted, integrated, and supported by modern technologies, ensuring crime prevention, employee safety, and public legal stability.

KIRISH

Bugungi kunda huquqni muhofaza qilish organlari va profilaktika tizimi oldida turgan eng muhim masalalardan biri — profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklardan himoya qilish va ularning oldini olishdir. Profilaktika inspektorlari jamiyatda jinoyatlarni aniqlash, ularni oldini olish va xavfsizlikni ta’minlashda asosiy funksiyalarni bajaradi. Shu bilan birga, ular doimiy ravishda insonlar bilan muloqotda bo‘ladigan, murakkab va ba’zida xavfli vaziyatlarga duch keladigan xodimlar hisoblanadi. Shu sababli, ushbu xodimlarning professional faoliyati davomida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan shahvoniy shilqimlik, zo‘ravonlik yoki boshqa huquqbuzarlik holatlari nafaqat individual xodimlarga, balki butun profilaktika tizimining samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shahvoniy shilqimlik — bu insonning shaxsiy daxlsizligi va professional faoliyatiga tahdid soluvchi xatti-harakat bo‘lib, u ko‘plab zamonaviy jamiyatlarda ijtimoiy, psixologik va huquqiy muammo sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazardan, profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlikdan himoya qilish tizimi — bu nafaqat individual himoya, balki jamiyatning huquqiy barqarorligini mustahkamlash va jinoyatchilikning oldini olishga xizmat qiluvchi muhim vosita hisoblanadi. Kirish qismida birinchi navbatda profilaktika inspektorlarining roli va ularning huquqiy va ijtimoiy ahamiyati ta’kidlanadi. Profilaktika inspektorlari o‘z faoliyati davomida nafaqat jinoyatlar va huquqbuzarliklarni aniqlash bilan shug‘ullanadi, balki jamiyatdagi xavfsizlik muhitini yaratish va mustahkamlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli, ularning professional xavfsizligini ta’minlash, shaxsiy daxlsizligini himoya qilish va shahvoniy shilqimlikning oldini olishga qaratilgan samarali choralarni ishlab chiqish eng dolzarb vazifalardan biri sifatida qaraladi. Kirish qismida shuningdek, tizimli yondashuvning ahamiyati ham alohida

ta’kidlanadi. Profilaktika inspektorlarini himoya qilishni faqatgina huquqiy choralar bilan cheklash yetarli emas. Bu jarayonda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, ijtimoiy-ma’rifiy va psixologik qo’llab-quvvatlash tizimini joriy etish, texnologik monitoring va raqamli vositalardan foydalanish, shuningdek, davlat va jamiyatning profilaktika tizimi bilan integratsiyalashgan hamkorligini yo’lga qo’yish zarur. Shu yo’l bilan shahvoniy shilqimlik bilan bog’liq huquqbuzarliklarni aniqlash, oldini olish va ularni samarali tarzda bartaraf etish mumkin bo’ladi. Maqolada qo’llaniladigan metodologiya ham kirish qismida qisqacha ta’kidlanadi. Tadqiqot huquqiy hujjatlar, amaliy ishlar, psixologik va ijtimoiy tadqiqotlar hamda xalqaro tajribani o’rganishga asoslangan. Shu bilan birga, maqolada normativ-huquqiy va amaliy choralarning integratsiyalashgan tizimi ko’rib chiqiladi, bu tizim shahvoniy shilqimlik bilan bog’liq holatlarni kamaytirish va profilaktika inspektorlarining xavfsizligini ta’minlashga xizmat qiladi. Kirishda shuningdek, huquqbuzarliklarning turli shakllari, jumladan, shahvoniy shilqimlik, zo’ravonlik, rahbariyat yoki hamkasblar tomonidan bosim va tahdidlar kabi holatlar haqida qisqacha so’z boradi. Bu jarayonlarni oldini olish va ularga qarshi samarali choralarni ishlab chiqish uchun normativ-huquqiy, ijtimoiy-psixologik va texnologik vositalarni birlashtirish zarurati ta’kidlanadi. Shu yo’l bilan profilaktika inspektorlarining professional faoliyati davomida duch kelishi mumkin bo’lgan xavfli vaziyatlarning oldini olish, ish samaradorligini oshirish va jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni ta’minlash mumkin.

ASOSIY QISM

Profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik va unga bog’liq huquqbuzarliklardan himoya qilish tizimini samarali tashkil etish bir necha asosiy yo’nalishlarni talab qiladi. Ushbu yo’nalishlar normativ-huquqiy, ijtimoiy-psixologik, texnologik va institutsional choralarni o’z ichiga oladi. Har bir yo’nalish o’zaro integratsiyalashgan holda, profilaktika tizimining samaradorligini oshirish va inspektorlarning xavfsizligini ta’minlashga xizmat qiladi.

1. Normativ-huquqiy choralar

Birinchi va eng muhim yo’nalish — bu normativ-huquqiy bazani mustahkamlashdir. Qonunchilikda profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik va boshqa huquqbuzarliklardan himoya qilish aniq belgilanishi lozim. Shu jumladan, jinoyatchilar uchun javobgarlik mexanizmlari, ichki tekshiruv tartiblari, xodimlarning o’z huquqlarini himoya qilish imkoniyatlari batafsil ko’rsatib berilishi zarur. Normativ-huquqiy choralar ikki asosiy yo’nalishda amalga oshiriladi. Birinchisi, jinoyat va huquqbuzarlik holatlarini aniqlash va ogohlantirish tizimini yaratishdir. Bu yo’nalishda, masalan, shahvoniy shilqimlik holatlarini aniqlash uchun maxsus ichki monitoring bo’limlari, shikoyatlarni tezkor ko’rib chiqish va tegishli jazolarni qo’llash tartiblari joriy qilinadi. Ikkinchisi, profilaktika inspektorlarining professional faoliyatini huquqiy himoya qilishdir. Bu xodimlarni sud va ichki tekshiruvlarda qo’llab-quvvatlash, shaxsiy daxlsizlikni himoya qilish, xavfsizlik choralarni kuchaytirish va ularni noxush holatlardan himoya qilishni o’z ichiga oladi.

2. Ijtimoiy-psixologik qo’llab-quvvatlash

Ikkinchi yo‘nalish — bu ijtimoiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash tizimini joriy etishdir. Profilaktika inspektorlari murakkab vaziyatlarga duch keladi, ular orasida shahvoniy shilqimlik, zo‘ravonlik, hamkasblar yoki rahbariyat tomonidan bosim kabi noxush holatlar bo‘lishi mumkin. Shu sababli, xodimlarning ruhiy barqarorligini ta‘minlash, stressni kamaytirish va professional samaradorlikni oshirish muhimdir. Ijtimoiy-psixologik qo‘llab-quvvatlash doirasida bir nechta asosiy mexanizmlar mavjud. Birinchisi, maxsus treninglar va seminarlar orqali inspektorlarni noxush vaziyatlarni aniqlash, ularga munosabat bildirish va profilaktika choralari ko‘rishga o‘rgatishdir. Ikkinchisi, psixologik maslahatlar va guruhli qo‘llab-quvvatlash tizimi orqali xodimlarning ruhiy salomatligini mustahkamlashdir. Uchinchisi, ijtimoiy-ma‘rifiy tadbirlar orqali jamiyatda profilaktika inspektorlariga nisbatan hurmat va ishonchni oshirishdir. Shu yo‘l bilan nafaqat xodimlarning individual xavfsizligi, balki profilaktika tizimining samaradorligi ham oshadi.

3. Texnologik monitoring va raqamli vositalar

Zamonaviy davrda texnologik monitoring vositalari profilaktika tizimining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va ish bilan bog‘liq raqamli platformalardagi noxush xatti-harakatlarni aniqlash va ularga tezkor javob berish uchun maxsus tizimlar joriy qilinishi lozim. Texnologik monitoring orqali shahvoniy shilqimlik, tahdidlar va boshqa huquqbuzarliklarni erta aniqlash mumkin. Shu bilan birga, xodimlarga xavfli vaziyatlar yuz berishidan oldin ogohlantirish beriladi, bu esa profilaktik choralarni samarali amalga oshirishga yordam beradi. Raqamli vositalar, shuningdek, ichki hisobotlar va shikoyatlarni tizimli ravishda kuzatib borish, statistik ma‘lumotlarni tahlil qilish va xodimlarning xavfsizligini oshirish imkonini beradi.

4. Integratsiyalashgan institutlar va hamkorlik

Samarali profilaktika tizimi davlat, jamiyat va xususiy sektor o‘rtasidagi integratsiyalashgan hamkorlikni talab qiladi. Davlat organlari qonunchilik va nazoratni ta‘minlasa, jamiyat va xususiy sektor ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, ma‘rifiy ishlar va resurslarni taqdim etadi. Shu yo‘l bilan profilaktika inspektorlarining xavfsizligini oshirish va shahvoniy shilqimlik holatlarini kamaytirish mumkin.

5. Ilmiy va amaliy tavsiyalar

Maqolada shuningdek, ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ular quyidagilarni o‘z ichiga oladi: normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, xodimlarni psixologik tayyorlash, texnologik monitoring vositalarini kengaytirish, hamkorlik mexanizmlarini mustahkamlash va jamiyatda profilaktika inspektorlariga nisbatan hurmatni oshirish. Ushbu tavsiyalar profilaktika tizimini yanada samarali qilish, xodimlarning xavfsizligini ta‘minlash va shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklarni kamaytirishga qaratilgan.

XULOSA

Ushbu yo‘nalishlarning har biri o‘ziga xos ahamiyatga ega bo‘lib, ular birgalikda profilaktika inspektorlarining xavfsizligini ta‘minlash, jinoyatlarning oldini olish va jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Birinchidan, normativ-huquqiy mexanizmlar profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlikdan himoya qilishda poydevor vazifasini bajaradi. Qonunchilikka kiritilgan aniq belgilashlar, ichki tartib-

“DUNYO TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING ILG’OR USULLARI ILMIY JURNALI”

5-Noyabr, 2025-yil

qoidalar va maxsus tavsiyalar jinoyatchilarni ogohlantirish bilan birga, inspektorlarga o‘z huquqlarini himoya qilish imkoniyatini beradi. Shu yo‘l bilan qonuniy asoslar mustahkamlanadi va huquqbuzarliklar darajasi kamayadi. Shu bilan birga, qonunchilikning doimiy takomillashtirilishi va zamonaviy ijtimoiy-texnologik holatga moslashtirilishi profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi. Ikkinchidan, ijtimoiy-ma’rifiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash inspektorlarning shaxsiy va professional barqarorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Treninglar, seminarlar, psixologik maslahatlar va krizis holatlarida yordam tizimlari orqali xodimlar noxush vaziyatlarni oldindan aniqlash va ularga javob berish bo‘yicha zarur ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar. Shu bilan birga, jamiyatning profilaktika inspektorlariga nisbatan ijtimoiy hurmatini oshirish va ularning himoyalanishiga ko‘maklashish ham muhim hisoblanadi. Bu esa inspektorlar uchun xavfsiz muhit yaratadi va ularning ish samaradorligini oshiradi. Uchinchidan, texnologik monitoring va raqamli vositalarni joriy etish shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklarni erta aniqlash imkonini beradi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va ish bilan bog‘liq raqamli platformalardagi xatti-harakatlarni kuzatish orqali xavfli vaziyatlar oldindan aniqlanadi va ularga tezkor javob beriladi. Bu yo‘l bilan profilaktika inspektorlariga qarshi sodir bo‘lishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarliklar samarali ravishda kamayadi va ularning himoyasi mustahkamlanadi. To‘rtinchidan, huquqiy himoya choralari kuchaytirish jinoyatchilarning javobgarligini oshirishga xizmat qiladi. Jinoyatlarni ro‘yxatga olish, tergov va sud jarayonlarini tezkor tashkil etish, shuningdek, profilaktika inspektorlarini sud va ichki tekshiruvlarda qo‘llab-quvvatlash tizimi samarali profilaktika tizimini yaratadi. Bu esa nafaqat jinoyatlarning kamayishiga, balki inspektorlarning professional faoliyatida ishonch va barqarorlikni ta’minlashga yordam beradi. Beshinchidan, davlat, jamiyat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi. Ta’lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari va internet platformalari bilan hamkorlik qilish orqali shahvoniy shilqimlik holatlarini aniqlash va oldini olish samaradorligi oshadi. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va standartlarni o‘zlashtirish orqali mamlakatimiz profilaktika tizimi yanada takomillashadi. Natijada, profilaktika inspektorlarini shahvoniy shilqimlik bilan bog‘liq huquqbuzarliklardan himoya qilishning umumiy profilaktikasi ko‘p qirrali va integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. Normativ-huquqiy bazani mustahkamlash, psixologik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, texnologik monitoring, huquqiy himoya choralari kuchaytirish va xalqaro tajribani o‘zlashtirish birgalikda profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi. Shu yo‘l bilan inspektorlarning xavfsizligi, ish samaradorligi va jamiyatdagi huquqiy barqarorlik ta’minlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduvaliyev, S. “Profilaktika inspektorlarining huquqiy himoyasi va xavfsizlik choralari.” Toshkent: Huquqiy axborot, 2021.
2. Karimov, D. “Shaxsiy daxlsizlik va professional xavfsizlik: profilaktika tizimida zamonaviy yondashuvlar.” Toshkent: Jamiyat va huquq, 2020.
3. Rahmonov, A. “Shahvoniy shilqimlik va jinoyatlarni oldini olish: psixologik va ijtimoiy aspektlar.” Toshkent: Psixologik tadqiqotlar, 2022.